OUTOKUMPU

LUONNOS

Outokummun kaupungin

ILMASTOSUUNNITELMA 2026–

1. Johdanto

Outokummun kaupunki on yksi hinku-kunnista, jolloin se sitoutuu osaltaan 80 % kasvihuonepäästövähennykseen vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Hinku-kuntana Outokummun kaupunki on myös sitoutunut liittymään kuntien energiatehokkuussopimukseen (KETS). Outokummun kaupunki liittyi kuntien energiatehokkuussopimukseen vuonna 2023 ja asetti tavoitteekseen vähentää omaa energiankulutustaan 7,5 prosenttia vuoden 2022 tasosta.

Ilmastosuunnitelma ohjaa kaupungin ilmastotyötä ja toimii työkaluna päästöjen vähentämisessä, energiatehokkuuden parantamisessa sekä hiilinielujen vahvistamisessa.

Ilmastosuunnitelma koskee sekä kaupungin omaa toimintaa että kunnan mahdollistavaa roolia alueen asukkaille, yrityksille ja yhteisöille.

2. Sanasto

Biojäte
Eloperäinen jäte, kuten ruuantähteet, joka voidaan hyödyntää esimerkiksi kompostoimalla tai biokaasun tuotannossa.

Energiatehokkuus (KETS)
Energian käytön tehostamista siten, että sama palvelu tai hyöty saadaan vähemmällä energiankulutuksella. KETS = kuntien energiatehokkuussopimus.

Energiatehokkuuskartoitus
Selvitys rakennuksen tai toiminnan energiankäytöstä ja säästömahdollisuuksista.

Ennallistaminen
Luonnon palauttamista lähemmäs sen alkuperäistä tilaa (esim. soiden ennallistaminen).

Hiilineutraalius
Tila, jossa tuotetut päästöt ja poistumat (hiilinielut tai kompensointi) ovat tasapainossa.

Hiilinielu
Luonnon tai muun järjestelmän (esim. metsät, maaperä) kyky sitoa hiilidioksidia ilmakehästä.

Hinku-kunta
Kunta, joka on sitoutunut vähentämään kasvihuonekaasupäästöjään 80 % vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta.

Hulevesi
Sade- ja sulamisvesi, joka valuu maan pinnalla ja rakenteissa.

Ilmastobudjetointi
Päätöksenteon työkalu, jossa arvioidaan ja seurataan talouspäätösten ilmastovaikutuksia.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen
Toimet, joilla varaudutaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin (esim. tulvat, hellejaksot).

Ilmastoriskit
Ilmastonmuutoksen aiheuttamat riskit, kuten sään ääri-ilmiöt ja niiden vaikutukset.

Ilmastovaikutus
Toimenpiteen vaikutus kasvihuonekaasupäästöihin tai ilmastonmuutokseen.

Ilmastoviisas ruokavalio
Ruokavalio, jossa suositaan vähäpäästöisiä vaihtoehtoja, kuten kasvipohjaisia tuotteita.

Indikaattori (mittari)
Seurantatieto, jonka avulla arvioidaan tavoitteiden toteutumista.

Kasvihuonekaasupäästöt (CO_2e)
Ilmakehään vapautuvia kaasuja (kuten hiilidioksidi, metaani), jotka lämmittävät ilmastoa. CO_2e tarkoittaa eri kaasujen yhteismitallistettua vaikutusta hiilidioksidina.

Kestävä liikkuminen
Liikkumismuodot, jotka tuottavat mahdollisimman vähän päästöjä (esim. kävely, pyöräily, joukkoliikenne, kimppakyydit).

Kierrätysaste
Osuus jätteistä, joka hyödynnetään uudelleen materiaalina.

Kiertotalous
Talousmalli, jossa materiaaleja käytetään mahdollisimman pitkään uudelleen, korjataan ja kierrätetään jätteen vähentämiseksi.

Kriittinen infrastruktuuri
Yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömät rakenteet (esim. energia-, vesi- ja liikennejärjestelmät).

Luonnon monimuotoisuus
Eri lajien, elinympäristöjen ja ekosysteemien runsaus ja vaihtelu.

Maankäyttö
Alueiden suunnittelu ja käyttö (esim. rakentaminen, metsät, pellot), joka vaikuttaa päästöihin ja hiilinieluihin.

Materiaalitehokkuus
Materiaalien mahdollisimman tehokas käyttö siten, että hukkaa syntyy vähän.

Neitseellinen raaka-aine
Uusi, luonnosta suoraan otettu materiaali (esim. uusi puu tai metalli), jota ei ole aiemmin käytetty.

Ruokahävikki
Syömäkelpoinen ruoka, joka päätyy jätteeksi.

Scope 1, 2 ja 3-päästöt

- **Scope 1:** Suorat päästöt
  (esim. polttoaineet omassa käytössä)
- **Scope 2:** Ostoenergian päästöt
  (sähkö, lämpö)
- **Scope 3:** Epäsuorat päästöt
  (esim. hankinnat, liikematkat)

Uusiutuva energia
Energiaa, joka tuotetaan luonnon jatkuvasti uusiutuvista lähteistä, kuten aurinko, tuuli tai biomassa.

Outokummun kaupungin | Ilmastosuunnitelma

3. Lähtökohdat ja nykytila

Lainsäädäntö ja ohjaus

Ilmastotyö perustuu Suomen ilmastopolitiikan tavoitteisiin ja vapaaehtoiseen kuntatason ilmastotyöhön. Päästöjen seurannassa hyödynnetään Suomen ympäristökeskuksen (syke) Hiilineutraali Suomi -palvelua, sekä kaupungin omia hiilidioksidipäästö laskelmia ja energiatehokkuussopimuksen raportointia.

Päästöjen nykytila

Vuoteen 2007 verrattuna kokonaispäästöt Outokummun kaupungissa ovat pienentyneet -49 %. Kun verrataan koko kunnan alueen päästökehitystä koko maan hinku-kuntien keskiarvoon (-46 %), kunnan päästökehitys on ollut myönteisempää. Vuonna 2024 kolme suurinta päästösektoria kunnassa olivat maatalous, tieliikenne ja työkoneet.

Päästökehitys on ollut laskeva, mutta päästövähennystoimia on edelleen tehostettava.

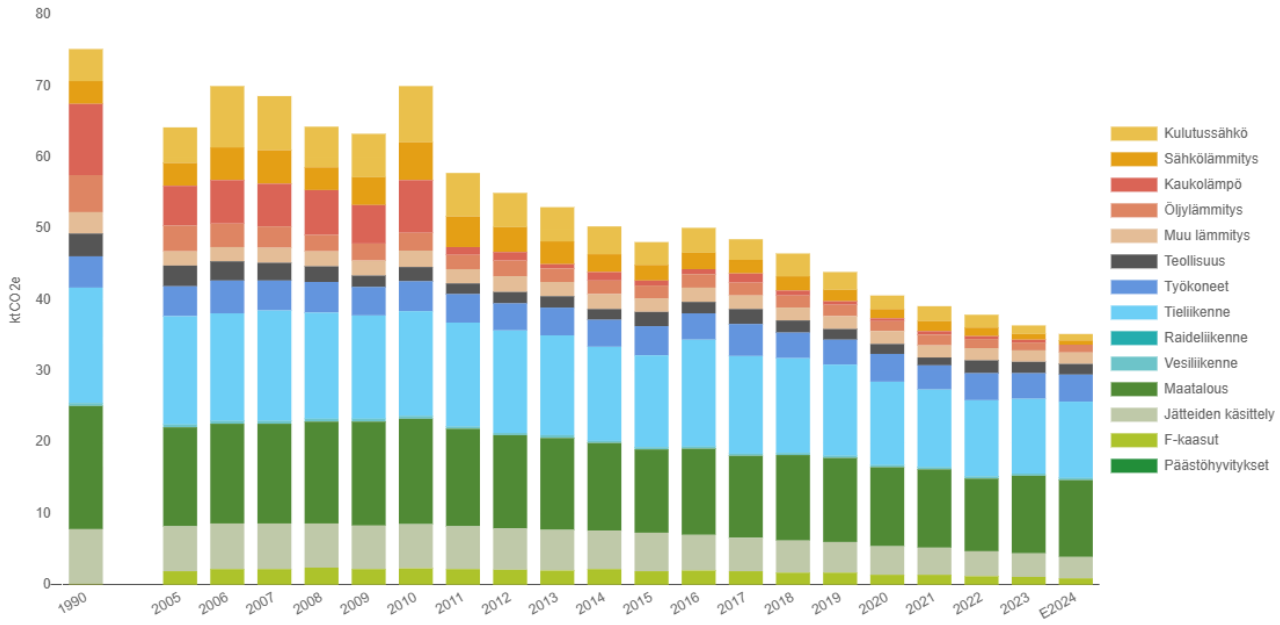

Kuva 1 Outokummun kasvihuonepäästöt vuodesta 1990 vuoteen 2024

Outokummun kaupungin | Ilmastosuunnitelma |

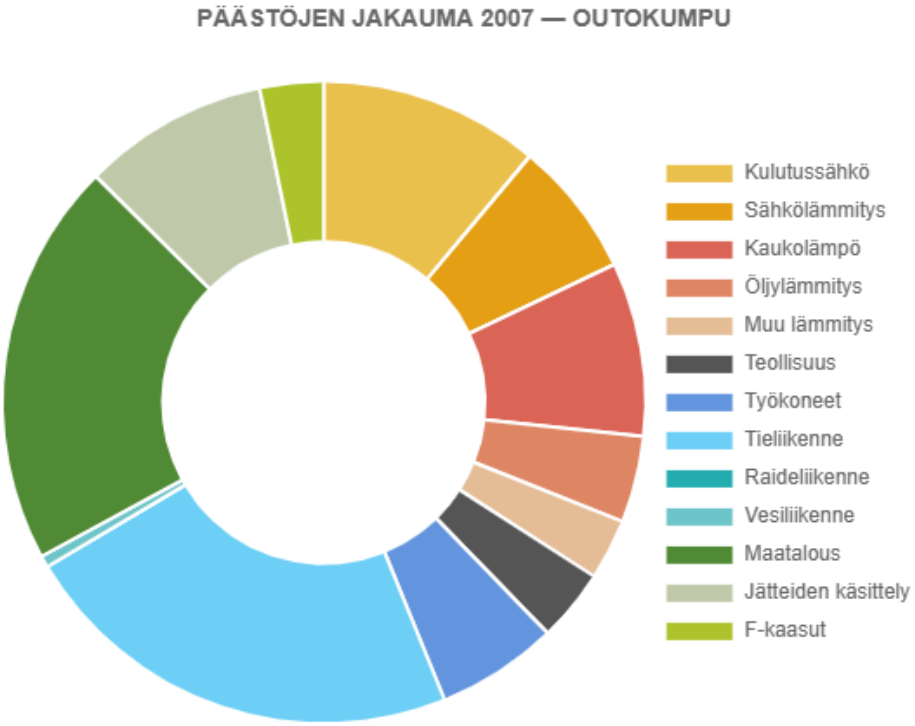

Kuva 2 Outokummun päästöt sektoreittain vuonna 2007

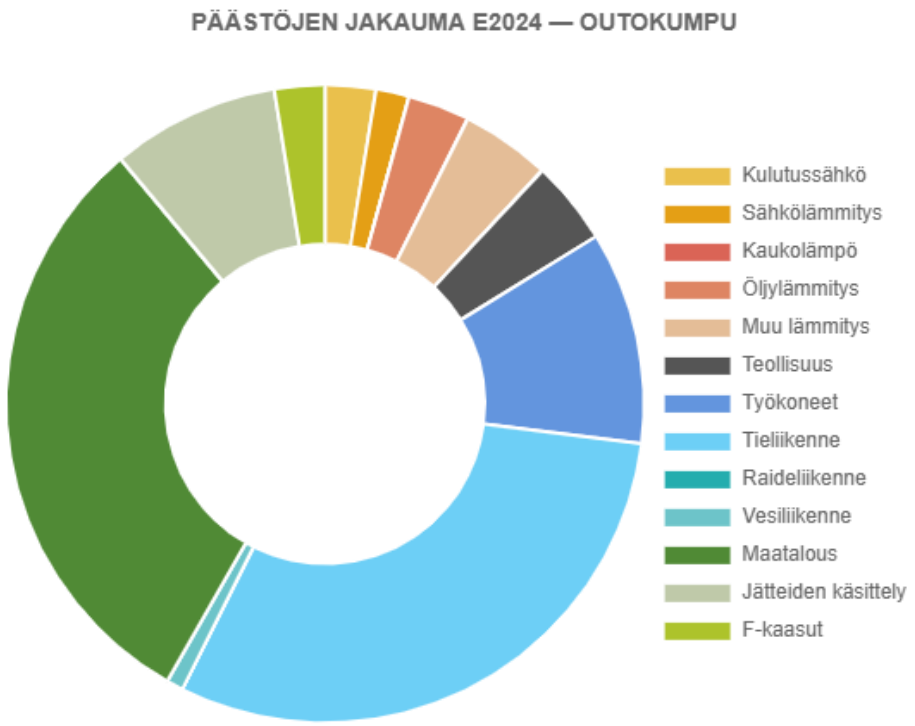

Kuva 3 Outokummun päästöt sektoreittain vuonna 2024

Outokummun kaupungin | Ilmastosuunnitelma |

Vuonna 2024 päästöjen määrä asukasta kohden on ollut 5,4 tCO2e (hiilidioksidiekvivalenttitonnia), mikä on korkeampi kuin koko maan keskiarvo (4,7 tCO2e / asukas). Vertailuvuodesta 2007 lähtien asukaskohtaiset päästöt ovat muuttuneet -39 %. Taajaan asuttujen kuntien keskiarvoon (-36 %) verrattuna päästökehitys vertailuvuodesta on ollut myönteisempää.

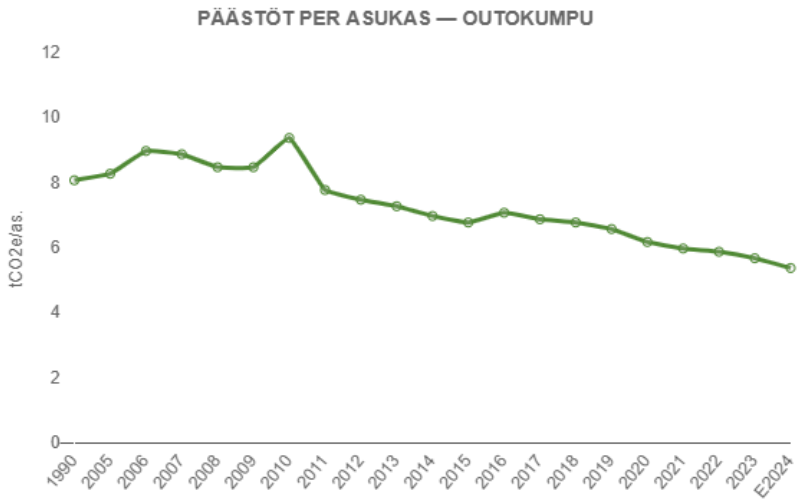

Kuva 4 Outokummun kasvihuonepäästöt asukasta kohden

Outokummun kaupungin sisäiset päästöt on laskettu scope 1 ja scope 2 tasolla. Näissä laskelmissa vuoden 2025 hiilidioksidipäästöt olivat 2 177,73 tCO_2e.

Kuntien energiatehokkuussopimuskausi 2017–2025 on päättynyt (tavoite 7,5 % / 9 vuotta), ja Outokummun kaupungin energiankulutus on vähentynyt vuosien 2022–2024 välillä 296,3 MWh, mikä vastaa 2,25 prosenttia vuoden 2022 kulutuksesta. Vuosittainen päästövähennys vastaa keskimäärin kuntienenergiatehokkuus tavoitetta vuositasolla. Koko sopimuskauden 7,5 prosentin tavoitteeseen ei olla päästy, tämä johtuu käytännössä siitä, että Outokummun kaupunki liittyi energiatehokkuussopimukseen vasta vuonna 2023 eikä sopimuskauden alussa.

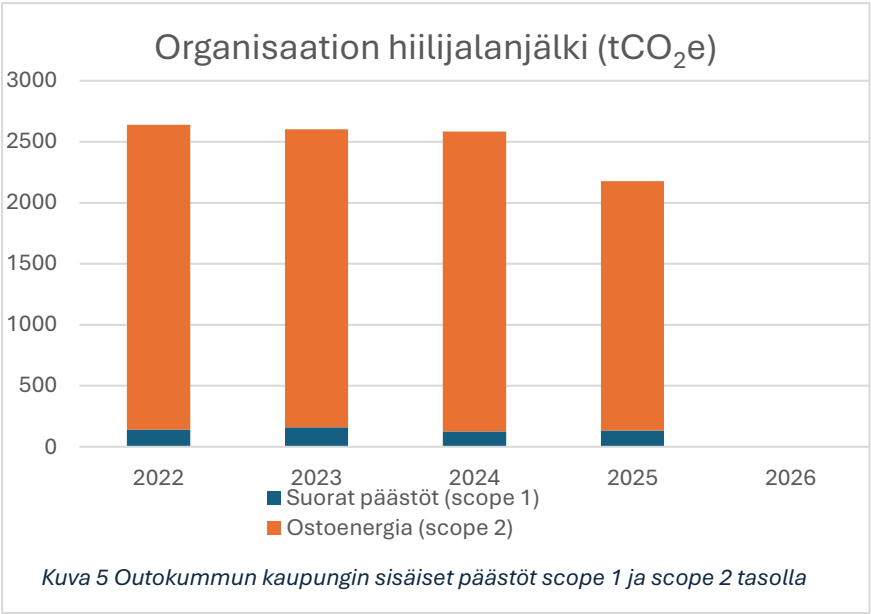

Kuva 5 Outokummun kaupungin sisäiset päästöt scope 1 ja scope 2 tasolla

Outokummun kaupungin | Ilmastosuunnitelma

4. Ilmastotavoitteet

Kokonaistavoite

Outokummun kaupungin tavoitteena muiden hinku-kuntien tapaan on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä vähintään 80 % vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 2007 tasoon.

Toimenpiteet 2026–

Kaupungin oma toiminta

Vuosi	Toimenpide	Vastuutaho	Vaikutus
2026	Uusiutuvan sähkön käyttö 100 %	Kaupunkirakenne	CO_2-vähennys
2027 -	Kaupungin rakennusten energiakartoitukset	Kaupunkirakenne	Energiatehokkuus
2027-	LED-valaistukseen siirtyminen	Kaupunkirakenne	Energiatehokkuus
2028-	Ajoneuvokaluston sähköistäminen (≥50 %)	Kaupunkikonserni	Liikennepäästöt <
2032-	Hiilineutraali kuntaorganisaatio	Kaupunkikonserni	Hiilineutraalius

Energia ja rakennukset (alueellinen)

Vuosi	Toimenpide	Vastuutaho
2026 -	Neuvonta öljylämmityksestä luopuville	Ympäristönsuojelu
2026-	Maatilojen biokaasutuotannon ja aurinkosähkön edistäminen	Rakennusvalvonta/kaavoitus
2027-	Energiatehokkuusvaatimukset kaavoituksessa	Kaavoitus
2028-	Kaukolämmön päästöjen vähentäminen	Kaupunginhallitus/omistajaohjaus

Liikenne

Vuosi	Toimenpide	Vastuutaho
2027-	Sähköautojen latauspisteet omilla kiinteistöillä	Kaupunkirakenne
2028-	Kimppakyytien ja joukkoliikenteen edistäminen	Kaupunkipalvelut
2030-	Kulkuyhteyksien parantaminen	Kaupunkirakenne

Maankäyttö ja hiilinielut

Vuosi	Toimenpide	Vastuutaho
2026-	Kaupungin metsien hiilinieluselvitys	Ympäristönsuojelu
2027-	Metsien hoito hiilinieluja vahvistaen	Kaupunkirakenne
2028-	Soiden ja kosteikkojen ennallistaminen	Luonnonsuojelujärjestöt/maanomistajat*
Jatkuva	Luonnon monimuotoisuus kaavoituksessa	Kaavoitus

*Ilmastosuunnitelma on kaupungin ilmastotyötä ohjaava suunnitelma, eikä sillä aseteta yksityisille maanomistajille velvoitteita ennallistamistoimenpiteiden toteuttamiseen. Maanomistajat on mainittu toimenpiteen yhteydessä, koska mahdolliset yksityisillä maa-alueilla toteutettavat ennallistamistoimet edellyttävät maanomistajien osallistumista ja päätöstä omien alueidensa käytöstä

5. Kiertotalous

Kiertotalous on keskeinen keino vähentää kasvihuonekaasupäästöjä, luonnonvarojen käyttöä ja jätteiden määrää. Outokummun ilmastotyössä kiertotalous tukee erityisesti rakentamisen, hankintojen, jätehuollon ja maankäytön ilmastotavoitteita.

Kiertotaloudessa painotetaan:

- materiaalien ja tuotteiden pitkäikäisyyttä
- uudelleenkäyttöä ja korjaamista
- jätteiden synnyn ehkäisyä
- kierrätysmateriaalien käyttöä
- paikallisia ratkaisuja ja yhteistyötä

Kiertotalouden tavoitteet

Outokummun kiertotaloustavoitteet:

- Jätteiden määrän vähentäminen
- Kierrätysasteen kasvattaminen
- Neitseellisten raaka-aineiden käytön vähentäminen
- Kiertotalouden huomioiminen kaikissa merkittävissä hankinnoissa ja investoinneissa
- Paikallisen elinvoiman ja yritystoiminnan edistäminen

Outokummun kaupungin | Ilmastosuunnitelma |

Kiertotalouden toimenpiteet 2026–

Vuosi	Toimenpide	Vastuutaho	Ilmastovaikutus
2026-	Kiertotalouden periaatteiden kirjaaminen kaupungin hankintaohjeisiin	Hallinto	Materiaalipäästöjen väheneminen
2026-	Kaupungin jätevirtojen kartoitus (rakennukset, toiminnot)	Kaupunkirakenne	Lähtötieto päästövähennyksille
2027-	Rakennus- ja purkujätteiden uudelleenkäytön edistäminen	Rakennusvalvonta	CO_2-vähennys
2027-	Kaupungin tiloihin tavaroiden kierrätys- ja uudelleenkäyttöpisteet	Kaupunki	Jätteen vähentyminen
2028-	Vähähiiliset ja kierrätysmateriaaleja suosivat hankintakriteerit	Hankinnat	Epäsuorat päästövähennykset
2028-	Biojätteen lajittelun tehostaminen kaupungin kiinteistöissä	Kaupunkirakenne	Metaanipäästöjen hyödyntäminen
2029-	Kiertotalous huomioidaan kaavamääräyksissä (esim. tilavaraukset)	Kaavoitus	Rakentamisen päästöt
2030	Kiertotalouden vakiinnuttaminen osaksi kaikkia toimialoja	Kaupunkikonserni	Pitkäaikainen vaikutus
2030-	Kaupungin rakennushankkeissa materiaalitehokkuusvaatimukset	Kaupunkirakenne	Rakentamisen CO_2
2031-	Yhteistyö paikallisten yritysten kanssa kiertotalousratkaisuissa	Teollisuuskylä	Alueellinen vaikutus
2032-	Kaupungin omissa toiminnoissa jätteetön tapahtumamalli	Kaupunki	Kulutuspäästöt
2033-	Kiertotalouskokeilu (esim. korjauspaja, jakamistalous)	Kaupunki + kumppanit	Kulutuksen päästöt

Outokummun kaupungin | Ilmastosuunnitelma |

Kiertotalous ja rakentaminen

Rakentaminen on merkittävä päästölähde elinkaarensa aikana.

Kaupunki edistää kiertotaloutta rakentamisessa:

- suosimalla korjaamista purkamisen sijaan
- hyödyntämällä kierrätettyjä rakennusmateriaaleja
- pidentämällä rakennusten käyttöikää
- edellyttämällä materiaalitehokkuutta kaupungin hankkeissa

Kiertotalous ja kuntalaiset

Kiertotalous onnistuu vain yhteistyössä kuntalaisten kanssa.

Kaupunki:

- viestii lajittelusta ja jätteen vähentämisestä
- tukee jakamistaloutta ja tavaroiden yhteiskäyttöä
- tekee yhteistyötä koulujen ja yhdistysten kanssa
- edistää kestävää kulutusta arjen valinnoissa

Outokummun kaupungin | Ilmastosuunnitelma

6. Ruokapalvelut

Nykytila ja merkitys ilmastolle

Outokummun kaupungin ruokapalvelut (päiväkodit, koulut sekä henkilöstöruokailu) ovat merkittävä osa kaupungin kulutusperäisiä kasvihuonekaasupäästöjä. Kansallisten laskentamallien mukaan julkisten ruokapalveluiden päästöistä:

- 50–60 % syntyy elintarvikkeiden tuotannosta (erityisesti liha ja maitotuotteet)
- 20–30 % ruokahävikistä
- loput energian ja logistiikan käytöstä

Ruokapalvelut ovat samalla tehokas ja kustannusneutraali keino vaikuttaa ilmastopäästöihin sekä kuntalaisten terveyteen

Ruokahävikin vähentäminen

- Hävikin mittaaminen kaikissa kohteissa, jonne ruokapalvelut toimittavat ruoan.
- Annoskokojen joustavuus
- Ylijäämäruoan hyödyntäminen:
    - seuraavan päivän tarjonnassa
    - yhteistyö paikallisten toimijoiden kanssa (sallitun lainsäädännön puitteissa)
    - Ruoan myyminen tai jakaminen eteenpäin
- Biojätteen erilliskeräys ja hyödyntäminen

Paikallisuus ja sesonkiajattelu

- Lisätään paikallisten ja kotimaisten elintarvikkeiden osuutta hankinnoissa ja kehitetään ruokalistoja asiakaslähtöisesti ruokahävikkiä minimoiden
- Suositaan sesongin mukaisia raaka-aineita
- Hankinnoissa ja ruokalistasuunnittelussa huomioidaan kuljetusmatkat

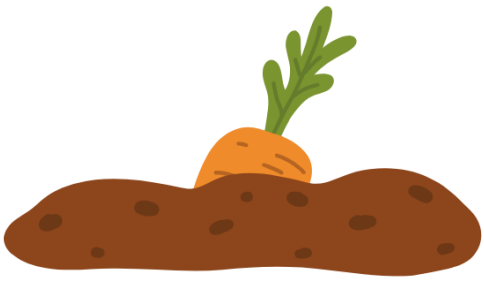

Outokummun kaupungin | Ilmastosuunnitelma |

Energiatehokkuus ja keittiötoiminta

- Energiatehokkaat laitteet keittiöihin
    - Laitteiden vaihto teknisen käyttöiän jälkeen
- Keittiöiden energian- ja vedenkulutuksen seuranta

Ruokakasvatus

- Ilmastoviisas ruoka osaksi koulujen ja varhaiskasvatuksen arkea
- Asiakkaille viestitään muutosten syistä positiivisesti:
    - terveys
    - ilmasto
    - paikallisuus

Toimenpidetaulukko 2026– (ruokapalvelut)

Vuosi	Toimenpide	Vastuutaho	Ilmastovaikutus
2026	Ruokahävikin mittaus käyttöön kaikissa kohteissa	Kaupunkipalvelut / ruokapalvelut	Perustieto
2026	Kasvisruoka vaihtoehto päivittäin	Ruokapalvelut	CO_2
2026	Paikallisten toimittajien kartoitus	Hankinnat	CO_2
2027	Luomutuotteiden lisääminen	Ruokapalvelut	CO_2
2027	Ruokapalveluiden vastuullisuusohjelma	Ruokapalvelut	
2030	Ruokahävikki -50 % (verrattuna 2026)	Kaupunkipalvelut	CO_2
2032	Keittiöiden energiatehokkuusohjelma	Kaupunkirakenne	CO_2
2035	Ilmastoneutraali perusruokalista	Kaupunkipalvelut	CO_2

Outokummun kaupungin | Ilmastosuunnitelma |

7. Viestintä ja osallisuus

Ilmastotyö edellyttää avointa, jatkuvaa ja vaikuttavaa viestintää sekä kuntalaisten aktiivista osallistumista. Viestinnän tavoitteena on lisätä ymmärrystä, vahvistaa toimijuutta ja kannustaa konkreettisiin tekoihin. Kaupunki:

- julkaisee ilmastotyön vuosiraportin osana kaupungin tilinpäätöstä
- järjestää ilmastotapahtumia ja kampanjoita
- tekee yhteistyötä koulujen, yritysten ja yhdistysten kanssa
- viestii ilmastotyöstä ratkaisukeskeisesti, toiveikkuutta ja toimintaan kannustavuutta korostaen
- tuo esiin konkreettisia tekoja, paikallisia vaikutuksia ja arjen esimerkkejä, jotka tekevät ilmastotyöstä ymmärrettävää ja samaistuttavaa
- hyödyntää monipuolisia viestintätapoja ja kanavia sekä visuaalista viestintää, joka tukee ymmärrystä ja herättää kiinnostusta
- varmistaa, että viestintä on jatkuvaa, suunnitelmallista ja eri kohderyhmät huomioivaa
- mahdollistaa kuntalaisille osallistumisen, vaikuttamisen ja palautteen antamisen (esim. työpajat, kyselyt, osallistavat budjetoinnit)
- tukee eri toimijoiden yhteistyötä ja yhteisöllistä tekemistä kestävyyden edistämiseksi
- rohkaisee kuntalaisia, yrityksiä ja yhteisöjä omiin ilmastotekoihin ja niiden näkyväksi tekemiseen
- seuraa viestinnän vaikuttavuutta ja kehittää sitä saadun palautteen perusteella

8. Sopeutuminen

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen on olennainen osa kaupungin kokonaisvaltaista riskienhallintaa, pitkäjänteistä suunnittelua ja kokonaisturvallisuutta. Sopeutumistarpeet liittyvät erityisesti tulvariskeihin, rankkasateisiin, hellejaksoihin, myrskyihin sekä niiden vaikutuksiin rakennettuun ympäristöön, tekniseen infrastruktuuriin ja palvelujen toimintavarmuuteen.

Kaupunki varautuu näihin vaikutuksiin vahvistamalla ennakointia, varautumista ja riskienhallintaa sekä huomioimalla ilmastoriskit aiempaa systemaattisemmin maankäytön, rakentamisen ja infrastruktuurin suunnittelussa. Tavoitteena on vähentää ilmastonmuutoksen aiheuttamaa haavoittuvuutta ja turvata turvallinen, toimiva ja kestävä elinympäristö muuttuvissa olosuhteissa. Hulevesien ja valumavesien hallinnassa otetaan huomioon valuma-alueet kokonaisuutena ja varmistetaan maa- ja metsätalousalueiden toimiva peruskuivatus yhteistyössä maanomistajien kanssa. Erityistä huomiota kiinnitetään kriittisen infrastruktuurin toimintavarmuuteen sekä ratkaisuihin, jotka samalla tukevat luonnon monimuotoisuutta ja viihtyisää elinympäristöä.

9. Riskit ja esteet

Ilmastosuunnitelman toteuttamiseen liittyy myös riskejä ja esteitä, jotka voivat vaikuttaa toimenpiteiden etenemiseen, ajoitukseen ja vaikuttavuuteen. Keskeisiä haasteita ovat muun muassa taloudelliset ja henkilöstöresurssit, tiedon saatavuus, investointitarpeet sekä toimintaympäristön muutokset.

Lisäksi osa tavoitteista on riippuvainen kaupungin oman toiminnan ulkopuolisista tekijöistä, kuten energiantuotannon kehityksestä, yhteistyökumppaneiden ratkaisuista ja alueellisesta infrastruktuurista. Näiden riippuvuuksien vuoksi ilmastotyössä korostuvat ennakointi, yhteistyö (esim. Okun energia) sekä toimenpiteiden säännöllinen arviointi ja priorisointi.

10. Seuranta ja päivitys

Ilmastosuunnitelman toteutumista seurataan vuosittain osana kaupungin talouden ja toiminnan seurantaa sekä tilinpäätöstä. Päästötiedot perustuvat syke:n laskentaan, sekä kaupungin omiin scope laskentoihin. Lisäksi:

- ilmastotyön tavoitteet ja toimenpiteet kytketään osaksi kaupungin strategia- ja taloussuunnittelua, jotta niiden edistymistä tarkastellaan samanaikaisesti muun toiminnan kanssa
- seurannassa hyödynnetään selkeitä mittareita ja indikaattoreita, joilla arvioidaan sekä päästökehitystä että toimenpiteiden vaikuttavuutta
- seuranta kattaa mahdollisuuksien mukaan myös toimenpiteiden laajemmat vaikutukset (esim. talous, hyvinvointi, elinvoima), ei pelkästään päästöt
- ilmastotyön tietoa tuotetaan ja hyödynnetään tiedolla johtamisen periaatteiden mukaisesti, ja sitä käytetään aktiivisesti päätöksenteon tukena
- keskeisiä investointeja, hankkeita ja suunnitelmia varten tehdään tarvittaessa ilmastovaikutusten arviointia, jotta päätöksenteossa huomioidaan vaihtoehtojen vaikutukset jo valmisteluvaiheessa
- seuranta- ja raportointikäytäntöjä kehitetään jatkuvasti, ja tietoa pyritään kokoamaan yhtenäisiin järjestelmiin ja helposti hyödynnettävään muotoon
- mittaristoa ja raportointia kehitetään siten, että jatkossa voidaan arvioida myös toimenpiteiden kustannusvaikuttavuutta ja päästövähennysvaikutuksia

Ilmastosuunnitelman toteutumisen seuraamista varten nimetään poikkihallinnollinen työryhmä, joka arvioi tavoitteiden ja toimenpiteiden edistymistä säännöllisesti ja tekee tarvittaessa esityksiä toimenpiteiden tarkentamiseksi. Suunnitelma päivitetään valtuustokausittain tai tarvittaessa useammin, mikäli toimintaympäristössä tai tavoitteissa tapahtuu merkittäviä muutoksia.

11. Yhteenveto

Ilmastotyö ja kiertotalous muodostavat Outokummussa yhtenäisen kokonaisuuden.

Kiertotalous:

- vähentää päästöjä kustannustehokkaasti
- tukee kunnan taloutta ja resurssiviisautta
- vahvistaa paikallista elinvoimaa
- täydentää energia- ja liikennetoimia

Outokummun ilmastosuunnitelma yhdistää päästövähennykset, kiertotalouden ja kestävän kehityksen käytännönläheiseksi kokonaisuudeksi.

